

ЛІТЕРАТУРА

1. Вебер Макс. Протестантська етика і дух капіталізму / Перекл. з німецької О. Погорілого. Київ: Основи, 1994. 261 с.

Надія ДРОБИК

*Доктор біологічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
drobyk.n@gmail.com*

Ольга СОРОКА

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
soroka.olha01@gmail.com*

АКСІОЛОГІЯ ПРИРОДИ: БІОТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЧЕРВОНОКНИЖНИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Природа для людини – це не лише носій цінностей, необхідних для забезпечення життєдіяльності, але й як самодостатня система із внутрішньою значущістю. Вона є джерелом біорізноманіття, екологічної рівноваги, гармонії та натхнення, а також відіграє важливу роль у культурних, релігійних та етичних уявленнях суспільства. У філософському сенсі природа формує моральні орієнтири у людини, пробуджує почуття відповідальності за навколишній світ. Визнання її цінності виходить за межі утилітарного підходу, оскільки природний світ має естетичне, духовне та екзистенційне значення для людства, що вимагає його збереження та шанобливого ставлення [4–6].

Одним із найважливіших аспектів є естетична цінність природи. Споглядання за природою допомагає людині відчути спокій, знайти внутрішню рівновагу та оцінити красу світу. У багатьох культурах природні об'єкти мають сакральне значення. Українські традиції тісно пов'язані із природними циклами, що відображають єдність людини і природи: купальські вінки, використання рослин як оберегів, лікувальні чаї. У народній медицині вони часто асоціюються не лише з лікуванням тіла, а й з духовним оновленням. Екзистенційний вимір природи пов'язаний із пошуком сенсу життя та місця людини у світі. Вона нагадує про циклічність життя, про невідворотність змін та про необхідність гармонійного співіснування з довкіллям.

Природа і людство нерозривно пов'язані між собою, людина завжди взаємодіє з природою, оскільки є її безпосередньою частиною, а також

використовує природні ресурси для забезпечення власних потреб. Із розвитком цивілізації рівень антропогенного впливу (урбанізація, забруднення навколишнього середовища, вирубування лісів, науково необґрунтовані меліоративні заходи тощо) значно підвищився, що призвело до масового знищення природних екосистем. Як результат, багато видів рослин, зокрема лікарських, опинилися на межі зникнення або вже зникли назавжди. Видатний український філософ, Сергій Кримський зазначав, що людство підійшло до межі свого існування і мусить змінитися, адже далі ігнорування проблем спричинить непоправні зміни [2; 3].

Зважаючи на це, збереження червонокнижних лікарських рослин потребує комплексного підходу. Людство повинно усвідомлювати цінність природи, важливість збереження природного середовища, частиною якого є, та дотримуватися правил сталого використання ресурсів. Ключовим науковим рішенням є застосування методів біотехнології, таких як мікроклональне розмноження, клітинна та генна інженерія, що сприятимуть не лише відновленню популяцій рідкісних лікарських рослин, а й зменшенню екологічного тиску на природні екосистеми, отримання альтернативних джерел лікарської рослинної сировини. Використання цих технологій сприяє підтриманню біорізноманіття та забезпеченню сталого розвитку. Впровадження наукових методів у вирощування лікарських рослин є необхідним кроком для гармонійного співіснування людини та природи [1].

З точки зору аксіології, використання біотехнологічних методів для збереження природи є проявом відповідального ставлення людини до навколишнього світу та морального обов'язку перед майбутніми поколіннями. Використовуючи методи біотехнології, людство не лише компенсує шкоду, заподіяну природі, а й формує нову культуру взаємодії з довкіллям, що базується на її збереженні, а не експлуатації. Крім того, біотехнологічне збереження рідкісних рослин є важливим кроком у формуванні нової екологічної етики, яка передбачає шанобливе ставлення до всього живого.

Природа – це не лише середовище для людського життя, а його невід'ємна частина. Вона формує людей як особистостей, дає натхнення та відповіді на найглибші питання буття. Втрата природного середовища – це загроза для духовного і морального розвитку людства. У контексті аксіології природи, важливість збереження рідкісних лікарських рослин полягає не лише у медичній чи економічній цінності для людини, а й у естетичній та духовній. Збереження природи людиною – це збереження самих себе. Саме тому використання біотехнологій для збереження рідкісних видів рослин – це не лише науковий прогрес, а моральний обов'язок перед майбутніми поколіннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буценко Л.М., Пирог Т.П. Біотехнологічні методи захисту рослин: підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2018. 346 с.
2. Дзюба І. Поет філософської думки (Сергій Кримський). *Слово і Час*. 2011. № 7. С. 4–15.
3. Кримський С. Б. Ранкові роздуми. Київ : Майстер. Біл., 2009. 120 с.
4. Масюк О. П., Глазунов В. В., Краснокутський О. В. Аксіологія: науково-методичний посібник для здобувачів ступеня доктор філософії зі спеціальності «Філософія» освітньо-наукової програми «Філософія». Запоріжжя : КСК-Альянс, 2024. 113 с.
5. Мельничук В. В. Ціннісна сутність природи в контексті розвитку соціальної держави (філософсько-релігійний аспект). *Наука. Релігія. Суспільство*. 2011. № 1. С. 12–16.
6. Шевчук С. Ціннісні аспекти ставлення людини до природи. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2017. № 10. С. 104–109.

Віктор ГРУШКО

*Кандидат економічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
grushko.vs@gmail.com*

Сергій ГРУШКО

*Українська спілка художників комп'ютерної графіки,
Львів, Україна
sgi.hrushko@gmail.com*

КРИЗА РАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ ЗАГРОЗ ВІД ЕКСПОНЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ

Американський філософ Френсіс Фукуяма у 1992 році гучно заявив про кінець історії, яку здавалось би згодом заперечив бурхливий розвиток подальших подій, Однак багато тенденцій засвідчують про щонайменше невпинне наближення людства до моменту завершення нинішньої епохи. Аналіз виявлених закономірностей засвідчує, що є межі можливого розвитку існуючих тенденцій, до яких сучасна цивілізація швидко наближається [3].

Інформаційний вибух який переживає на сучасному етапі людство піддає помітній ерозії віру у раціональну картину світу, що абсолютно панувала тривалий час у суспільстві, дозволяючи ще донедавна людям з більшою чи меншою ефективністю встигати реагувати на потік викликів і проблем, які поставали перед ними. Однак інформаційна революція кінця ХХ століття радикально змінила існуючі реалії, різко ускладнила їх, а разом з цим і